অধ্যায় ৮ ঃ গর্ভপাত

অধ্যায় গাঁথনি

৮.১ উদ্দেশ্য

৮.২ পৰিচয়

৮.৩ গর্ভপাতৰ অর্থ আৰু সংজ্ঞাসমূহ

৮.৪ গর্ভপাতৰ লগত জড়িত ধর্মীয়, সামাজিক-সাংস্কৃতিক আৰু বিষয়সমূহ

৮.৫ উপযোগিতাবাদ, কাণ্টীয় নীতিবিদ্যা আৰু গর্ভপাতৰ সমস্যা

৮.৬ গর্ভপাত আৰু সদাচাৰ আৰু যত্নৰ নীতিবিদ্যা

৮.৭ গর্ভপাতৰ নৈতিক আয়তন তথা প্রজনন সম্পর্কীয় বিষয় আৰু প্রযুক্তি

৮.৮ সামৰণি

৮.৯ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

৮.১০ অধিক জানিবলৈ

৮.১১ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

৮.১২ আৰ্হি প্রশ্ন

৮.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- গর্ভপাতৰ অর্থ আৰু সংজ্ঞাৰ বিষয়ে জানিব
- গর্ভভাতৰ লগত জড়িত ধর্মীয়, সামাজিক-সাংস্কৃতিক আৰু ন্যায়িক বিষয়সমূহ ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব
- উপযোগিতাবাদ, কাণ্টীয় নীতিবিদ্যা আৰু গর্ভপাতৰ সমস্যাৰ বিষয়ে ধাৰণা লাভ কৰিব
- গর্ভপাত আৰু সদাচাৰ আৰু যত্নৰ নীতিবিদ্যাৰ বিষয়ে জানিব
- গর্ভপাতৰ নৈতিক আয়তন তথা প্রজনন সম্পর্কীয় বিষয় আৰু প্রযুক্তিৰ ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব।

৮.২ পৰিচয়

গর্ভপাত এটা অতি সংবেদনশীল বিষয়। গর্ভপাতৰ বিভিন্ন সংজ্ঞাৰ পৰা এইটো স্পষ্ট হয় যে গর্ভপাত হৈছে ভ্রূণটোৰ ধ্বংস বা ভ্রূণৰ হত্যা। এটা অতি বিতর্কিত সামাজিক আৰু নৈতিক সমস্যা হিচাপে এই সমস্যাটোৰ লগত বহুতো নীতিবিদ্যাজনিত বিতর্ক জড়িত। এই চলিত সমস্যা হিচাপে আমি বাস কৰা সমাজখনত গর্ভপাত এটা অতি বিতর্কিত সমস্যা আৰু আমি দেখিবলৈ পাওঁ যে এই বিতর্ক বহুধা বিভক্তি যিয়ে আমাৰ জীৱনৰ সমাজ-সাংস্কৃতিক-ধর্মীয় বা আনকি ৰাজনৈতিক আৰু আইনগত দিশসমূহ স্পর্শ কৰে। এগৰাকী সর্বসাধাৰণ ব্যক্তিৰ পৰা আইনজ্ঞলৈ, এগৰাকী নাৰীবাদীৰ বা ধর্মগুৰু, প্রত্যেকেই নিজস্ব দৃষ্টিভংগীৰে বিষয়টোত দৃষ্টিপাত কৰে। এই অধ্যায়টিত আমি গর্ভপাত বিষয়টোৰ লগত জড়িত বিভিন্ন দিশসমূহৰ আলোচনা কৰিম। এই প্রয়াসৰ মাধ্যমেদি আমি এই সম্ভাব্য নৈতিক পৰিসৰৰ অনুসন্ধান কৰিম যাৰ আওঁতাত গর্ভপাত বা ভ্রূণ হত্যাৰ নিচিনা বিষয়সমূহ সোমাই পৰে। গর্ভপাতৰ প্রশ্ন শিশু-হত্যাৰ লগত জড়িত প্রশ্নটোৰ লগত জড়িত হৈ পৰে য'ত 'মানৱ' আৰু 'ব্যক্তি'ক সংজ্ঞাবদ্ধ কৰা হয় আৰু সীমাৰেখাডাল টনা হয়। ই এনে একে অন্যতম জটিল সমস্যা যাৰ সন্মুখীন আমি আজিও হ'ব লগীয়া হয় আৰু সেই সমস্যা যিয়ে তাৰ লগত জড়িত ব্যক্তি বা ব্যক্তিসমূহক চূড়ান্ত আবেগিক যন্ত্রণা দিয়ে। এনে ধৰণৰ সমস্যাৰ মূল বিচাৰ কৰিবলৈ গ'লে আমি গর্ভপাত সমস্যাটোৰ লগত জড়িত সামাজিক-ঐতিহাসিক প্রেক্ষাপটটো বিচাৰ কৰিব লাগিব।

৮.৩ গর্ভপাতৰ অর্থ আৰু সংজ্ঞাসমূহ

এতিয়া আমি বৈজ্ঞানিক আৰু প্রযুক্তিগত দৃষ্টিভংগীৰে 'গর্ভপাত' পদটোৰ প্রাথমিক সংজ্ঞাটোলৈ আগবাঢ়ো আহক। সচৰাচৰ মানুহে 'গর্ভচ্যুতি' (miscarriage) শব্দটোৰ লগত 'গর্ভপাত' (afortion) শব্দটো ভুল কৰে। অর্থাৎ দুয়োটা শব্দৰ মাজত কিছু পার্থক্য আছে। দুয়োটাৰে মাজত থকা পার্থক্যটো হ'ল যে চৌবিশ সপ্তাহৰ পূর্বে হ'লে বা কৰালে ইয়াক গর্ভচ্যুতি বুলি কোৱা হয়। চৌবিশ সপ্তাহৰ পিছত কৰালে বা হ'লে ইয়াক গর্ভপাত বুলি কোৱা হয়। উভয় ক্ষেত্রতে যদি এনে কৰাওতে অসুবিধাৰ সৃষ্টি হয়, তেতিয়া প্রশিক্ষীত চিকিৎসক বা অভিজ্ঞ চিকিৎসকৰ দ্বাৰা কৰাব লাগে। গর্ভপাত কৰোৱাৰ দুটা পদ্ধতি আছে— প্রথমটো হৈছে ঔষধৰ প্রয়োগৰ যোগেদি কৰোৱা গর্ভপাত আৰু দ্বিতীয়টো হৈছে শৈল্য চিকিৎসাৰ দ্বাৰা কৰোৱা গর্ভপাত, ঔষধৰ যোগেদি কৰোৱা গর্ভপাত গর্ভধাৰণৰ ৪৯ দিন বা তাৰ আগতে কৰোৱা হয়। তাৰ বাবে কোনো শৈল্য চিকিৎসাৰ প্রয়োজন নাই। ঘৰতে বা চিকিৎসালয়ত ইয়াক কৰাব পাৰি। কিন্তু কোনো কোনো সময়ত এনে ধৰণৰ গর্ভপাতে গর্ভৱতী মহিলাগৰাকীৰ

স্বাস্থ্যৰ ক্ষেত্ৰত বিৰূপ প্ৰভাৱ পেলাব পাৰে। অন্যহাতেদি গৰ্ভধাৰণৰ ৪৯ দিন পাৰ হ'লে শৈল্য চিকিৎসাৰ দ্বাৰা গৰ্ভপাত কৰোৱা হয়. ইয়াক তিনি প্ৰকাৰে কৰা হয়। যেনে- Suction Aspiration, Dilation & Curettage (D & C) আৰু Induction Afortion।

৮.৪ গৰ্ভপাতৰ লগত জড়িত ধৰ্মীয়, সামাজিক-সাংস্কৃতিক আৰু আইনগত বিষয়সমূহ

যদি বিভিন্ন সামাজিক-সাংস্কৃতিক, আইনগত আৰু ধৰ্মীয় দৃষ্টিভংগীৰ ফালৰ পৰা গৰ্ভপাতৰ বিষয়টো আলোচনা কৰা হয়, তেতিয়া বৰ্তমানৰ পৰিৱৰ্তিত নৈতিক দৃশ্যপট আমাৰ চৌপাশে থকা লোকসকলৰ পৰিৱৰ্তিত মানসিকতালৈ দৃষ্টি ৰাখি এইটো ক'ব পাৰি যে এতিয়া গৰ্ভপাত প্ৰসঙ্গটো সমস্যামূলক বিষয় হৈ থকা নাই। তেনে স্থলত ইয়াক কি দৰে বিষয় হিচাপে আলোচনা কৰিব পাৰি? যিসকলে গৰ্ভপাতক এটা সমস্যা ৰূপে গণ্য কৰে তেওঁলোকে এটা সমগ্ৰতাবাদী দৃষ্টিভঙ্গীৰে সমস্যাটো উপলব্ধি কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিব লাগে কিয়নো ই কেৱল ব্যক্তি বিশেষৰ একান্ত (intimate) আৰু ব্যক্তিগত বিষয়সমূহকে স্পৰ্শ নকৰে, বৰঞ্চ ইয়াৰ বাবে ৰাজহুৱা আলোচনা আৰু নীতি বিধিবদ্ধকৰণৰ প্ৰয়োজনীয়তা আছে। এইদৰে গৰ্ভপাতৰ লগত জড়িত বিতৰ্ক আৰু আলোচনাসমূহ ৰাজহুৱা বিষয় হ'ব পাৰে আৰু দাৰ্শনিক আলোচনাৰ বিষয় হ'ব পাৰে। এই অধ্যায়টোত কেৱল ধৰ্মীয় বিষয়সমূহেই নহয়, বৰঞ্চ ইয়াত কিদৰে ধৰ্ম বা মানুহৰ ধৰ্মীয় বিশ্বাসে ব্যক্তিৰ সামাজিক-সাংস্কৃতিক দৃষ্টিভংগীক নিয়ন্ত্ৰণ কৰে তাৰো আলোচনা আগবঢ়াইছে। উদাহৰণ স্বৰূপে, এইটো ক'ব পাৰি যে পৃথিৱীৰ বিভিন্ন ধৰ্মৰ পিতৃতান্ত্ৰিক মনোবৃত্তিয়ে সমাজত নাৰীৰ স্থিতি অবনমিত কৰিছে। আনকি ই ভাৰত, চীন ইত্যাদি দেশত লিংগ-বিশেষ গৰ্ভপাতক উৎসাহিত কৰে। সেই কাৰণে সেই সেই দেশত প্ৰচলিত আইনত কেতবোৰ আইনগত দফা বা পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰিব লগীয়া হৈছে।

তদুপৰি গৰ্ভপাত সম্পৰ্কে বিভিন্ন ধৰ্মই ৰক্ষণশীল স্থিতি গ্ৰহণ কৰাতো মন কৰিবলগীয়া। দেশসমূহত প্ৰচলিত আইনৰ ওপৰতো এই ৰক্ষণশীল স্থিতিয়ে প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰি আছে। উদাহৰণ স্বৰূপে, কেথোলিক ধৰ্মৰ প্ৰভুত্বৰ বাবে আয়াৰলেণ্ডৰ নিচিনা দেশত কোনো পৰিস্থিতিতে গৰ্ভপাত কৰিবলৈ দিয়া নহয়। গতিকে এইটো ক'ব পাৰি যে গৰ্ভপাত বিষয়ৰ লগত জড়িত সামাজিক-সাংস্কৃতিক আৰু আইনগত বিষয়ত বিভিন্ন ধৰ্মই বিশেষ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰি আছে।

পিছে এই নতুন আইনসমূহৰ বিধিবদ্ধকৰণ আৰু প্ৰৱৰ্তনৰ লগত জড়িত বিভিন্ন পৰিসৰৰ বাহিৰেও গৰ্ভপাতৰ লগত জড়িত নীতিবিদ্যামূলক আলোচনাই যি গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছে সিয়ে বিভিন্ন দেশে গ্ৰহণ কৰা আইনগত বিধি-বিধানসমূহলৈ শোধন আনিছে। তৎসত্ত্বেও সমাজত গৰ্ভপাত বিষয়টো এতিয়াও জ্বলন্ত সমস্যা ৰূপে বৰ্তি আছে।

এইটো লক্ষ্যণীয় যে এটা স্থিতিশীল নৈতিক আধাৰ বা ধাৰণাত থকা ধর্মীয় আৰু সাংস্কৃতিক পশ্চাদপট নীতিমূলক সিদ্ধান্তসমূহ সুনিশ্চিত কৰাত প্ৰভাৱশালী ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে আৰু নৈতিক বিষয়সমূহত ব্যক্তিক এটা নির্দিষ্ট দিশেৰে দৃষ্টিপাত কৰিবলৈ উদ্বুদ্ধ কৰে। উদাহৰণ স্বৰূপে, যদি কোনো ধর্মীয় মতবাদে ভৌতিক দেহত প্ৰাণ প্ৰতিষ্ঠাৰ বাবে এগৰাকী স্বর্গীয় ৰচকৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ ধাৰণাটোক সমর্থন কৰে, তেতিয়া হ'লে গর্ভপাত ধর্মীয়ভাৱে এটা দোষণীয় কার্য হ'ব। মন কৰিবলগীয়া যে পৃথিৱীৰ সৰহসংখ্যক প্ৰধান ধর্মই বিকাশশীল জীৱ দেহৰ বর্দ্ধনৰ সপক্ষে নিজৰ স্থিতি স্পষ্ট কৰিছে। কেৱল বিশেষ ব্যক্তিক্ৰমিক পৰিস্থিতি-পৰিৱেশতহে তেওঁলোক নিজৰ সেই স্পষ্ট স্থিতিৰ পৰা বিচ্যুত হয়।

৮.৫ উপযোগীতাবাদ, কাণ্টীয় নীতিবিদ্যা আৰু গর্ভপাতৰ সমস্যা

নীতিবিদ্যাৰ বিশ্লেষণাত্মক দৃষ্টিভঙ্গীৰ ফালৰ পৰা গর্ভপাত সমস্যাটো বিচাৰ কৰিলে এইটো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ হ'ব যে উপযোগিতাবাদ আৰু কাণ্টীয় নীতিবিদ্যাৰ নিচিনা পৰস্পৰাগত তত্ত্বৰ যোগেদি গর্ভপাতৰ সমস্যাটো আলোচনা কৰিব পাৰি নে নাই। তদুপৰি ই প্ৰচলিত থকা নীতিশাস্ত্ৰৰ পৰস্পৰাগত তত্ত্বসমূহৰ সীমাবদ্ধতাৰ বিষয়ে প্ৰশ্ন কৰিছিল য'ত এইটো সোধা হয় যে পৰিৱর্তনশীল সামাজিক গাঁথনিৰ লগত খাপ খোৱাকৈ আমাক বাৰু এক নতুন ধৰণৰ নীতিশাস্ত্ৰৰ প্ৰয়োজন হৈছে নেকি যি সামগ্ৰিকভাৱে নাৰীবাদ আৰু অন্যান্য ধাৰণাৰ প্ৰতি অধিক সংবেদনশীল হয়।

অধ্যায়টোৰ এই উদ্দেশ্যটোৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি ই গর্ভপাতৰ বিভিন্ন কাৰকৰ বিশ্লেষণ কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছে। এই প্ৰসংগত ই উপযোগিতাবাদ আৰু কাণ্টীয় নীতিবিদ্যাৰ নিচিনা পৰস্পৰগত তত্ত্বৰ সহায় লৈছে। কাৰকসমূহ হৈছে ক্ৰমে নির্বাচিত লিংগৰ গর্ভপাত, মাতৃৰ শাৰীৰিক অসুস্থতাৰ বাবে কৰোৱা গর্ভপাত, ত্ৰুটিযুক্ত ভ্ৰুণৰ বাবে কৰোৱা গর্ভপাত। উপযোগিতাবাদে ইয়াৰ পৰিণামবাদৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি কেৱল সুখ আৰু আনন্দ লাভতে গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে। আনহাতে কাণ্টীয় পৰিণাম নিৰপক্ষেবাদী (deontology) নীতিবিদ্যাই কর্তব্য আৰু হেতুৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে। অৱশ্যে, গর্ভপাত বিষয়টোৰ বিশিষ্ট দিশটো হৈছে মাতৃ-শিশুৰ সম্পর্কটো যিটো ফলাফলমূলকো নহয় বা সম্পূর্ণৰূপে আৰু বিশেষভাৱে হেতু (যুক্তি) নির্ভৰো নহয়।

উপযোগিতাবাদৰ গৰিষ্ঠ সংখ্যকৰ বাবে চৰম সুখ অৱধাৰণাৰ কেতবোৰ বিশিষ্ট নিহিতার্থ আৰু গর্ভপাত বিষয়ক বিতর্কটোত তাৰ প্ৰভাৱ, বিশেষকৈ পিটাৰ চিংগাৰ, মাইকেল টুলি আৰু অন্যান্যসকলৰ মতামতৰ আধাৰত, সেই বিষয়টো চেৰাই আমি অন্য কেতবোৰ প্ৰাসংগিক বিষয় যেনে জীৱ-জন্তুৰ অধিকাৰ ইত্যাদিৰ বিষয়ে উল্লেক কৰিবলৈ লৈছো। যি স্থলত মাইকেল টুলিৰ তত্ত্ব অনুসৰি এটি মানৱ শিশুৰ তুলনাত এটা ডল্‌ফিন বা চিম্পাঞ্জীৰ জীয়াই

থকাৰ অধিকাৰে অধিক গুৰুত্ব লাভ কৰে, সেইদৰে পিটাৰ চিংগাৰৰ দৃষ্টিভংগী অনুসৰি মানুহ আৰু ভ্রুণ হত্যাৰ ধাৰণাটো মানৱ-ব্যক্তিৰ লগত জড়িত দ্বিবিভাজন (dichatomy) কেন্দ্রীক যদিও ইয়াক বেছিভাগ ক্ষেত্রতে উপযোগিতাবাদ দৃষ্টিভংগীৰে বিচাৰ কৰা হয়। গর্ভপাতৰ সমস্যাটো ব্যাখ্যা কৰিবলৈ কিছুসংখ্যক নাৰীবাদী চিন্তাবিদে কাণ্টীয় আৰ্হিৰ সহায় লয়।

মূল্যবোধৰ নীতিবিদ্যাৰ উদ্ভৱ নোহোৱালৈকে উপযোগিতা পৰিণাম নিৰপেক্ষ নীতি বাদ আৰু (deontological) নীতিবিদ্যা বিংশ শতিকাৰ আদর্শ নীতিবিদ্যাৰ ক্ষেত্রত প্রভাৱশালী আৰ্হি স্বৰূপ আছিল। উভয়েই যুক্তি আৰু অধিকাৰ ভিত্তিক সিদ্ধান্তৰ বাবে স্থান এৰিছিল। যি কি নহওঁক, গর্ভপাত বিতর্কত স্থান লাভ কৰা দুটা প্রভাৱশালী নীতিশাস্ত্রৰ স্থিতিয়ে পৰৱর্তী সময়ত বিকাশ লাভ কৰিছিল। সেই স্থিতি দুটা গর্ভপাত বিৰোধী জীৱনৰ সপক্ষে (Pro-life) আৰু পছন্দকৰণ সপক্ষে (Pro-chovic) (গর্ভপাতৰ পক্ষে)। যুক্তিতর্কৰ খাতিৰত যুডিথ জার্ভিচ থমচনে এটা ৰক্ষণশীল স্থিতি গ্রহণ কৰিছে আৰু পছন্দকৰণৰ সপক্ষে নাৰীবাদী দৃষ্টিভংগীৰে স্থিতি লৈছে।

মেৰি এন্ ৰাৰেনে গর্ভপাত প্রগতিবাদী দৃষ্টিভংগীটোক সমর্থ কৰে। অর্থাৎ গর্ভ নৈতিকভাৱে সমর্থনযোগ্য যদিহে কিবা কাৰণে তেনে কৰিবলৈ অনুমতি দিয়ে। এই অধিবিদ্যাই কিছুসংখ্যক নাৰীবাদী গৱেষক-আধ্যতাৰ ওপৰত কাণ্টীয় পৰিণাম নিৰপেক্ষ নীতিয়ে পেলোৱা প্রভাৱৰ কথা কৈছে যিসকলৰ কিছুমান যুক্তিৰ পৌৰুষত্বৰ প্রতি সমালোচনামুখৰ যিটো পৰম্পৰাগত নৈতিক তত্ত্বসমূহে ন্যায্যতা প্রদান কৰিছে।

ইয়াৰ পৰিণাম নিৰপেক্ষবাদী প্রকৃতি প্রয়োগ কৰি কাণ্টীয় নীতি শাস্ত্রই কর্তব্য আৰু যুক্তিৰ ওপৰত মূল গুৰুত্ব প্রদান কৰিছে। নৈতিক বিধান (laws) সমূহ লগত জড়িত কর্তব্য আৰু সন্মানৰ ওপৰতে এক মাত্রিক (one dimensional) দৃষ্টি প্রদান আৰু ইয়াকেই একমাত্র নৈতিকভাৱে প্রশংসনীয় উদ্দেশ্য জ্ঞান কৰাৰ বাবে কাণ্টীয় বিচাৰ ধাৰাই মাতৃ আৰু ভ্রূণৰ মাজত থকা সম্পর্কটো অ-মানৱীয় (dehumanizes) কৰি তুলিছে। এই প্রসংগত মেক্স চেলাৰে কৈছে যে কাণ্টে ব্যাখ্যা কৰাৰ দৰে নৈতিক বিধান (moral law) মানৱীয় চিন্তাৰ সলনি মূল্যবোধৰ পৰা উদ্ভূত হয়। নৈতিক চেতনাৰ (emational consciousless) বিবেচনাৰে আবেগে এটা মহত্বপূর্ণ ভূমিকা গ্রহণ কৰে। নৈতিকতা এনে কোনো বস্তু নহয় যাক বিশুদ্ধ যুক্তিৰ পৰা আহৰণ কৰা সিদ্ধান্তৰ (Judglnent) ৰূপত উপস্থাপন কৰিব পাৰি। মানুহ কেৱল তেওঁলোকৰ যুক্তিবাদী গুণৰ দ্বাৰা পৰিচালিত নহৈ কিছুমান নৈতিক প্রমূল্যৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হ'ব লাগিব।

শিশু হত্যাৰ নিচিনা বাস্তৱ জীৱনৰ সমস্যাৰ সন্মুখীন হওতে নীতিবিদ্যাক সমস্যা সমাধানৰ যুক্তিপূর্ণ কৌশল আৰু প্রয়াস হিচাপে দৃষ্টিপাত কৰিলে এব্চার্ড সামৰণি বা সিদ্ধান্ত প্রত্যক্ষ কৰাৰ সম্ভাৱনা অধিক। এই ক্ষেত্রত এই অধ্যায়টোৱে বৈকল্পিক দৃষ্টিভঙ্গী আৰোপ কৰিবলৈ প্রয়াস কৰিছে। অধ্যায়টোৱে কেইগৰাকীমান অস্তিত্ববাদী দার্শনিক যেনে- জ্যা পল

চার্দ্রে, কির্কেগার্ড আদিয়ে কিদৰে ক্রিয়াশীল (affective) অস্তিত্বশীল মানৱক নৈতিক সিদ্ধান্তৰ কেন্দ্রীয় পটলৈ আনিছে— তাক আলোচনা কৰাৰ যোগেদি 'মানৱৰ যুক্তিৰ পৰিসীমা আছে' বোলা সত্যটো উদ্‌ঘাটন কৰিব। নীতিবিদ্যাৰ মূলক বিতর্কত ব্যক্তিৰ নৈতিক স্থিতি কি হ'ব তাৰ সিদ্ধান্ত ল'বলৈ এক ৰবট সুলভ আৰু যন্ত্রবৎ অস্তিত্বই নির্ধাৰণ কৰা বিধি আৰু সূত্রৰ প্রয়োজন নাই। কিন্তু গর্ভপাত, ইচ্ছা মৃত্যু ইত্যাদি সমূহ হৈছে এনে কিছুমান প্রকৃত নৈতিক দোমোজা বা উভয় সংগটত পেলোৱা বিষয় (dilemma) যিয়ে পৰিমাণে অস্তিত্বৰ সংকট প্রকাশ ঘটায়।

গতিকে গর্ভপাত কৰাতো ভাল নে বেয়া সেয়া যুক্তিৰ আধাৰত ব্যাখ্যা কৰিব নোৱাৰি। এইটো সত্য যে গর্ভপাতৰ সমস্যাটোক লৈ কোনো নির্দিষ্ট সিদ্ধান্তত উপনীত হোৱাতো অতি জটিল। পৰিস্থিতি ভেদে গর্ভপাত কৰা ভাল নে বেয়া সেইটো নির্ভৰশীল।

৮.৬ গর্ভপাত আৰু সদাচাৰ আৰু যত্নৰ নীতিবিদ্যা

গর্ভপাত বিষয় সংক্রান্তত ইয়াৰ বৈকল্পিক নীতিবিদ্যা বিষয়ক স্থিতিৰ সন্ধানত সদাচাৰমূলক কেতবোৰ প্রাথমিক সিদ্ধান্তৰ অন্বেষণ কৰা হৈছে। তাৰ লগতে যত্নৰ নীতিবিদ্যা আৰু গর্ভপাত বিতর্কৰ নৈতিক স্থিতিত ইয়াৰ বিভিন্ন পক্ষৰো অনুসন্ধান কৰা হৈছে। এটা চৰিত্র ভিত্তিক নীতিবিদ্যা হিচাপে মূল্যবোধৰ নীতিবিদ্যাই নৈতিক কর্তব্য আৰু বিধি-বিধান বা বিশেষ কার্যৰ পৰিণামৰ পৰিৱর্তে কার্য এটা সম্পন্ন কৰা ব্যক্তিগৰাকীৰ সদাচাৰ বা নৈতিক চৰিত্রত দৃষ্টিপাত কৰে। সদাচাৰৰ নীতিবিদ্যাই কেৱল ব্যক্তিৰ কার্যসমূহৰ ভাল-বেয়াকে নাসামৰে, তদুপৰি ই এগৰাকী ভাল মানুহৰ থাকিব লগীয়া বৈশিষ্ট্য আৰু আচৰণ তেনেকুৱা হ'লে ভাল হয় তাৰ দিক্ দর্শন কৰে। ইয়াত এইটো লক্ষ্য কৰিব পৰা যায় যে যদিও পৰম্পৰাগত মূল্যবোধৰ নীতিবিদ্যাৰ কিছুমান সীমাবদ্ধতা আছে, বিশেষকৈ বিশে, গর্ভপাতজনিত সমস্যাসমূহ, তথাপিতো যত্নৰ নীতিবিদ্যাই এনে ধৰণৰ কিছুমান সীমাবদ্ধতা অতিক্রম কৰিবলৈ কিছুমান বিশেষ নির্দেশনা নির্ধাৰণ কৰি দিছে। সমস্যাটোৰ জটিল প্রকৃতি সত্ত্বেও যত্ন নীতিবিদ্যাৰ প্রৱক্তাসকলে এনে কেতবোৰ দিক্ নির্দেশনা দিছে যিয়ে গর্ভপাতৰ নিচিনা বিষয়ৰ জটিলতাসমূহ দূৰ কৰাত সফল কাম হৈছে। স্পষ্ট ভাষাত ক'বলৈ গ'লে প্রতিনিযুক্ত প্রতিপালন (Surrogate parenting)ৰ লগত জড়িত সাংবিধানিক বিতর্ক সমন্বিতে প্রজননৰ লগত জড়িত ৰাজনীতি সামাজিক লিংগৰ বিভিন্ন সামাজিক সংঘাত, বিশেষকৈ নাৰীৰ জীৱনত মাতৃত্বৰ যি ভূমিকা সেয়াও এই প্রসংগৰ অন্তর্ভুক্ত হয়। নাৰীৰ পৰিচয়ৰ লগত অংগাংগিভাৱে জড়িত মাতৃত্বৰ গুৰুত্বটো কমি অহাৰ যি প্রৱণতা দেখা গৈছে সিয়ে বিভিন্ন গোটৰ মনত চিন্তাৰ কাৰণ হৈছে. তাৰ লগতে যোগ হৈছে সেই প্রৱণতা য'ত বিবাহ আৰু মাতৃত্বৰ মাজত থকা যোগাত্মক সম্পর্ক ক্রমশঃ ছিন্ন হৈছে। মন কৰিবলগীয়া যে প্রাপ্ত তথ্য কিছুমানে এইটো প্রতিপন্ন

কৰিছে যে মহিলাসকলৰ ন্যায্য দাবী সম্পর্কে যথোচিত ব্যৱস্থা গ্রহণৰ প্রয়োজনীয়তা আছে, বিশেষকৈ প্রতিনিযুক্ত মাতৃত্বৰ লগত জড়িত সাংবিধানিক প্রক্রিয়াত।

ভৱিষ্যৎ দশকসমূহত জীৱন পক্ষীয় (Pro-life) যুক্তিয়ে নাৰীসকলক তেওঁলোকৰ শাৰীৰৰ ওপৰত সার্বভৌম অধিকাৰ দিয়াৰ সম্ভাৱনা প্রবল। লগতে তেওঁলোকে নিবিচাৰিলে ভ্রূণ এটাক নিজৰ শৰীৰৰ পৰা আঁতৰাই পেলোৱাৰ অধিকাৰ লাভ কৰিব পাৰে। যি কি নহওঁক, তেওঁলোকে এইটো যুক্তিও দর্শাই যে যেতিয়া নাৰীৰ হাতত ভ্রূণ এটা আঁতৰোৱাৰ অধিকাৰ নাথাকে, তেনে স্থলত তাক হত্যা কৰাৰ অধিকাৰো তেওঁলোকৰ নাই।

নমুনা ভিত্তিক তত্ত্বসমূহ ধৰা-বন্ধা নীতি বহির্ভুত। ই যত্ন নীতিবিদ্যাৰ সহায়ত সমস্যাটো বিশ্লেষণ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে আৰু মানুহৰ আৱেগৰো যত্ন লয়। কাণ্টীয় পৰিণাম নিৰপেক্ষ নীতি আৰু উপযোগিতাবাদৰ বিপৰীতে য'ত যুক্তি আৰু উপযোগিতাক গুৰুত্ব দিয়া হয়, যত্ন নীতিবিদ্যাই গর্ভপাত সমস্যাটোৰ বিশ্লেষণত নাৰীগৰাকীৰ বিভিন্ন আৱেগসমূহক বিবেচনাধীন কৰে যিহেতু ই গর্ভৱতী নাৰীগৰাকীৰ উভয় শৰীৰ আৰু মনৰ লগত জড়িত বিশেষ বিষয়।

যেতিয়া গর্ভপাতৰ বিষয়টো আলোচনা কৰা হয় তেতিয়া সবাতোকৈ গুৰুত্বপূর্ণ লক্ষণীয় দিশটো হৈছে যে এক প্রাপ্তবয়স্ক ব্যক্তিৰ জীৱনতকৈ অভ্রূমিস্থ কেঁচুৰাৰ অস্তিত্বৰ মূল্য কম। এইটোৱো লক্ষ্য কৰা যায় যে যত্ন নীতিবিদ্যা আৰু চিকিৎসা নীতিবিদ্যাৰ মাজত কিছুমান চকুত লগা সাদৃশ্য আছে।

যত্ন নীতিবিদ্যা, বিশেষকৈ যত্ন নীতিবিদ্যাৰ নাৰীবাদী প্রৱক্তাসকলে নাৰী আৰু পুৰুষৰ মাজৰ অসম শক্তিৰ প্রসংগটোলৈ আঙুলিয়ায়, সেইদৰে বগা চামৰাৰ মানুহ আৰু ক'লা চামৰাৰ মানুহ, প্রথম বিশ্ব আৰু তৃতীয় বিশ্বৰ মানুহ, ধনী আৰু দুখীয়া, স্বাস্থ্যবান আৰু অক্ষম, ইত্যাদি। নাৰীবাদী নীতিবিদ্যা কেন্দ্রীক যি কোনো প্রকাৰৰ নৈতিক মূল্যায়নৰ ক্ষেত্রত এইবোৰ নির্ণায়ক উপাদান। চিকিৎসক আৰু ৰোগীৰ সম্পর্কত থকা অসমতাৰ পুনৰীক্ষণ যথেষ্ট তাৎপর্যপূর্ণ।

জৈৱ-চিকিৎসা নীতিবিদ্যা যেনে— নাৰীৰ যত্নৰ লগত জড়িত নীতিবিদ্যাই নীতি আৰু আদর্শৰ ক্ষেত্রত এক বিমূর্ত দৃষ্টি ৰখাৰ পৰিৱর্তে এক প্রকৃত সমস্যাবহন পৰিস্থিতিত প্রকৃত দিক্-নির্দেশনা আশা কৰে। সৰহ সংখ্যক নাৰীবাদীয়েই কেৱল গিলিগেনৰ দ্বাৰা প্রভাৱিত যিসকলে এইটো দাবী কৰে যে নাৰীসকলৰ অন্যৰ যত্ন লোৱাৰ ক্ষেত্রত নৈতিক বোধ পুৰুষসকলতকৈ অধিক, যদিও নীতিবিদ্যাৰ এই সামাজিক লিংগৰ তাৎপর্যপূর্ণ আদর্শমূলক বিৱৰণক বহুতো নাৰীবাদীয়ে সহজভাৱে গ্রহণ কৰিব নোৱাৰে।

এনে বহুতো নাৰীবাদী চিন্তাবিদ আছে যিসকলে জীৱনৰ সপক্ষে নিজৰ সমর্থন আগবঢ়ায়। এই যত্ন নীতিবিদ্যা সমর্থক নাৰীবাদীসকলে জীৱনৰ সপক্ষে থকা নাৰীবাদীসকল সমন্বিতে এইটো বিচাৰি পাইছে যে নির্বাচন সপক্ষে থকা সমর্থকসকলে পুৰুষসুলভ প্রকৃতিৰ। তেওঁলোকে এইটো কয় যে নির্বাচন পক্ষীয় (Pro-choire) সমর্থকসকল আক্রমণাত্মক

মনোভাবী আৰু যুক্তিৰ পুৰুষসূলভতাৰ ধ্বংসৰ ক্ষমতাৰ অধিকাৰী। কিন্তু তাৰ পৰিৱর্তে, নমুনা ভিত্তিক নাৰীবাদীসকলে জৈৱ-বৈচিত্র্যযুক্ত সংবেদনশীলতাযুক্ত বৈকল্পিক আৰু শান্তিপূর্ণ পথ বাচি লৈছে যাতে ইয়াৰ যোগেদি মানৱীয় সম্ভাৱনীয়তাসমূহৰ প্রতি সন্মান জনাই সংঘাতৰ অৱসান ঘটাব পাৰে।

৮.৭ গর্ভপাতৰ নৈতিক আয়তন তথা প্রজনন সম্পর্কীয় বিষয় আৰু প্রযুক্তি

এইটো প্রত্যক্ষ কৰিবলৈ পোৱা যায় যে বিভিন্ন আধুনিক প্রযুক্তিমূলক বিষয় যেনে গর্ভপাতত আল্ট্রাচাউণ্ড যন্ত্রৰ ভূমিকা, ষ্টেম চে'ল গৱেষণা, ইন-ভিট্র' ফার্টিলাইজেশ্যন ইত্যাদিক ভ্রূণ হত্যা আৰু গর্ভপাতৰ লগত জড়িত বুলি বিবেচনা কৰা হৈছে। গর্ভপাত সমস্যাটোৰ প্রসংগত বিজ্ঞান আৰু প্রযুক্তিয়ে বিশেষ ভূমিকা পালন কৰি আছে। গর্ভপাতৰ লগত জড়িত দোধোৰ-মোধোৰ পৰিস্থিতিৰ পৰা উভয় ভুক্তভোগী ৰোগী আৰু সিদ্ধান্ত গ্রহণকাৰী প্রক্রিয়াৰ লগত জড়িতসকলক সকাহ দিবলৈ আল্ট্রাচাউণ্ড যন্ত্রসমূহে অতি তাৎপর্যপূর্ণ ভূমিকা গ্রহণ কৰিছে এনে নহয়, বিজ্ঞান প্রযুক্তিৰ গৱেষণাৰ লগত জড়িত অগ্রগতিমূলক পদক্ষেপ যেনে ষ্টেম চে'ল গৱেষণা, IVF ইত্যাদিয়ে বিশিষ্ট ভূমিকা গ্রহণ কৰিছে আৰু জীৱন পক্ষীয় তথা নির্বাচন পক্ষীয় উভয় ক্ষেত্রত বিভিন্ন দিশৰ পৰা চালিকা শক্তিৰূপে কার্য কৰিছে।

৮.৮ সামৰণি

নীতিবিদ্যাৰ ফালৰ পৰা বিচাৰ কৰিলে সংক্ষেপে এয়েই হৈছে গর্ভপাতজনিত সমস্যাৰ আলোচনা। এই আলোচনাৰ পৰা আমি এইটো ক'ব পাৰো যে বিভিন্ন সামাজিক-সাংস্কৃতিক আৰু ধর্মীয় বিষয় বিবেচনা নকৰাকৈ এই সমস্যাটো অধ্যায় কৰা অসুবিধাজনক। গতিকে এই সকলোবোৰ বিষয় বিবেচনা কৰি শেষত গর্ভপাত সমসাটো কিছুমান পৰম্পৰাগত তথা সমসাময়িক নীতিশাস্ত্র বিষয়ক তত্ত্বসমূহৰ আধাৰত বিশেষণ কৰা হৈছে। কিন্তু বিভিন্ন বিষয়ৰ বর্ণনাৰ পৰা এইটো স্পষ্ট হৈছে যে গর্ভপাতৰ সমস্যাটো সেইগৰাকী মাতৃ আৰু তেওঁ গর্ভত ধাৰণ কৰি থকা ভ্রূণটোৰ লগতহে জড়িত। গতিকে শেষত যত্ন নীতিবিদ্যাৰ ফালৰ পৰাই ইয়াৰ এটা সন্তোষজনক উত্তৰ আশা কৰিব পাৰি।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ 'গর্ভপাত' আৰু 'গর্ভচ্যুতি'ৰ মাজত থকা পার্থক্য কি উল্লেখ কৰক।

.....

প্রশ্ন নং ২ ঃ 'চিকিৎসা নীতিশাস্ত্র' অভিধাটো কিহৰ ক্ষেত্রত প্রয়োগ হয়?

.....

প্রশ্ন নং ৩ ঃ শৈল চিকিৎসামূলক গর্ভপাতৰ তিনিটা প্রকাৰ কি কি?

.....

প্রশ্ন নং ৪ ঃ কিহে সমাজত নাৰীৰ স্থান অৱনমিত কৰিছে?

.....

প্রশ্ন নং ৫ ঃ নীতিমূলক সিদ্ধান্ত গ্রহণ আৰু সংবেদনশীল নৈতিক বিষয়সমূহৰ প্রতি এজনক সজাগ কৰি তোলাত কিহৰ প্রভাৱ মন কৰিবলগীয়া?

.....

প্রশ্ন নং ৬ ঃ মেৰী এন ৱাৰেনে গর্ভপাতৰ কোনটো দৃষ্টিভঙ্গীক সমর্থ কৰিছিল?

.....

প্রশ্ন নং ৭ ঃ দুগৰাকী অস্তিত্ববাদী দার্শনিকৰ নাম উল্লেখ কৰক।

.....

প্রশ্ন নং ৮ ঃ জৈৱ-চিকিৎসা নীতিশাস্ত্রই প্রকৃততে কোনটো দিশৰ প্রতি দৃষ্টিপাত কৰে?

.....

৮.৯ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- যিহেতু এটা চলিত (living) বিষয় হিচাপে আমি বাস কৰা সমাজখনত গর্ভপাত এটা অতি বিতর্কিত বিষয়, আমি এইটো দেখিবলৈ পাওঁ যে এই বিতর্কটোৰ বহুকেইটা দিশ আছে যিয়ে আমাৰ জীৱনৰ সামাজিক-সাংস্কৃতিক ধর্মীয় বা আনকি ৰাজনৈতিক আৰু আইনগত দিশসমূহকো সাঙোৰে।
- যিসকলে গর্ভপাতক এটা সমস্যা ৰূপে গণ্য কৰে তেওঁলোকে এটা সমগ্রতাবাদী দৃষ্টিভংগীৰে সমস্যাটো উপলব্ধি কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিব লাগে কিয়নো ই কেৱল ব্যক্তি বিশেষৰ একান্ত (intimate) আৰু ব্যক্তিগত বিষয়সমূহকে স্পর্শ নকৰে, ৰৱঞ্চ ইয়াৰ বাবে ৰাজহুৱা আলোচনা আৰু নীতি বিধিবদ্ধকৰণৰ প্রয়োজনীয়তা আছে। এইদৰে

গর্ভপাতৰ লগত জড়িত বিতর্ক আৰু আলোচনাসমূহ ৰাজহুৱা বিষয় হ'ব পাৰে আৰু দার্শনিক আলোচনাৰ বিষয় হ'ব পাৰে।

- নীতিবিদ্যাৰ বিশ্লেষণাত্মক দৃষ্টিভংগীৰ ফালৰ পৰা গর্ভপাত সমস্যাটো বিচাৰ কৰিলে এইটো প্রশ্নৰ উদ্ভৱ হ'ব যে উপযোগিতাবাদ আৰু কাণ্টীয় নীতিবিদ্যাৰ নিচিনা পৰস্পৰাগত তত্ত্বৰ যোগেদি গর্ভপাতৰ সমস্যাটো আলোচনা কৰিব পাৰি নে নাই।
- গর্ভপাত বিষয় সংক্রান্তত ইয়াৰ বৈকল্পিক নীতিবিদ্যা বিষয়ক স্থিতিৰ সন্ধানত সদাচাৰমূলক কেতবোৰ প্রাথমিক সিদ্ধান্তৰ অন্বেষণ কৰা হৈছে। তাৰ লগতে যত্নৰ নীতিবিদ্যা আৰু গর্ভপাত বিতর্কৰ নৈতিক স্থিতিত ইয়াৰ বিভিন্ন পক্ষবোৰ অনুসন্ধান কৰা হৈছে।
- জৈৱ-চিকিৎসা নীতিবিদ্যা যেনে— নাৰীৰ যত্নৰ লগত জড়িত নীতিবিদ্যাই নীতি আৰু আদর্শৰ ক্ষেত্রত এক বিমূর্ত দৃষ্টি ৰখাৰ পৰিৱর্তে এক প্রকৃত সমস্যাবহুল পৰিস্থিতিত প্রকৃত দিক্ নির্দেশনা আশা কৰে।
- এইটো প্রত্যক্ষ কৰিবলৈ পোৱা যায় যে বিভিন্ন আধুনিক প্রযুক্তিমূলক বিষয় যেনে গর্ভপাতত আল্ট্রাচাউণ্ড যন্ত্রৰ ভূমিকা, ষ্টেম চে'ল গৱেষণা, ইন-ভিট্র' ফার্টিলাইজেশ্বন ইত্যাদিক ভ্রূণ হত্যা আৰু গর্ভপাতৰ লগত জড়িত বুলি বিবেচনা কৰা হৈছে।

৮.১০ অধিক জানিবলৈ

Ashcroft, R. E. (2007). *Principles of Health Care Ethics.* John Wiley & Sons.

Ashley, B. M., & O'Rourke, K. D. (2002). *Ethics of Health Cre: An Introductory Textbook.* Georgetown University Press.

Ashley, B. M., DeBlois, J., & O'Rourke, K. D. (2006). *Health Care Ethics: A Catholic Theological Analysis.* Georgetown University Press.

Dwyer, S., & Feinberg, J. (1997). The Problem of Abortion. wdworth Publishing Company.

৮.১১ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কৰল ৰূপৰেখা)

১নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ দুয়োটাৰে মাজত থকা পার্থক্যটো হ'লে যে চৌবিশ সপ্তাহৰ পূর্বে হ'লে বা কৰালে ইয়াক গর্ভচ্যুতি বুলি কোৱা হয়। চৌবিশ সপ্তাহৰ পিছত কৰালে বা হ'লে ইয়াক গর্ভপাত বুলি কোৱা হয়।

২নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ঔষধৰ প্রয়োগৰ যোগেদি কৰোৱা গর্ভপাতক 'Medical abortion' বোলে।

৩নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ Suction Aspiration, Dilation আৰু Curettage আৰু Induction গর্ভপাত।

৪নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ কোনো কোনো সময়ত পৃথিৱীৰ বহুতো দেশৰ পুৰুষতান্ত্রিক মানসিকতাই সমাজত নাৰীৰ স্থান অৱনমিত কৰিছে।

৫নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ সাংস্কৃতিক আৰু ধর্মীয় পশ্চাদপটৰ আধাৰত।

৬নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ গর্ভপাতৰ প্রগতিবাদী দৃষ্টিভঙ্গী।

৭নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ জ্যা পল চাট্রে আৰু কির্কেগার্ড।

৮নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ নাৰীবাদী যত্ন নীতিবিদ্যাৰ দৰে ই প্রকৃত দিক্ নির্দেশনা বিচাৰে।

৮.১২ আৰ্হি প্রশ্ন

(ক) অতি চমু প্রশ্ন

প্রশ্ন ১ ঃ গর্ভপাতৰ এটা সংজ্ঞা লিখক।

প্রশ্ন ২ ঃ পৃথিৱীৰ এনে কেইখনমান ৰাষ্ট্রৰ নাম লিখক, য'ত লিংগ নির্বাচনমূলক গর্ভপাত পোৱা যায়।

প্রশ্ন ৩ ঃ কাণ্টীয় পৰিণাম নিৰপেক্ষবাদী নীতিবিদ্যাই কোনটো দিশত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে?

প্রশ্ন ৪ ঃ কাণ্টৰ নৈতিক নীতি সম্পর্কে মেক্স শ্বেলাৰে কি কৈছে?

প্রশ্ন ৫ ঃ সদাচাৰৰ নীতি বিদ্যা কি?

(খ) চমু প্রশ্ন ঃ ১০০-১৫০

প্রশ্ন ১ ঃ গর্ভপাতৰ অর্থ আৰু সংজ্ঞা লিখক।

প্রশ্ন ২ ঃ গর্ভপাতৰ ধর্মীয়, সামাজিক-সাংস্কৃতিক আৰু আইনগত বিষয়সমূহৰ বিষয়ে লিখক।

প্রশ্ন ৩ ঃ জীৱন পক্ষীয় আৰু নির্বাচন পক্ষীয় স্থিতি মানে কি? চমুকৈ ব্যাখ্যা কৰক।

(গ) ৰচনাধর্মী প্রশ্ন ঃ ৩০০-৫০০

প্রশ্ন ১ ঃ গর্ভপাতৰ সমস্যাটো ব্যাখ্যা কৰা।

প্রশ্ন ২ ঃ কিদৰে উপযোগিতাবাদ আৰু কাণ্টীয় নীতিবিদ্যাই গর্ভপাতৰ সমস্যাটো বিশ্লেষণ কৰিছে? আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ৩ ঃ গর্ভপাতৰ সমস্যাটো সদাচাৰ আৰু নীতিবিদ্যাৰ ফালৰ পৰা আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ৪ ঃ গর্ভপাত আৰু প্রজননৰ বিষয়সমূহ প্রযুক্তিগত দিশৰ পৰা আলোচনা কৰক।

** ***** **